

JOURNALISTIEK

WELKOM JOURNALISTIEK SCHRIJVERIJ CONTACT

donderdag 14 oktober 2010

Dialogo met Noord-Afrika

Dieuwertje Mertens

MURCIA/CARTAGENA – De nomadische kunstbiënnale Manifesta opende dit weekend haar achtste editie in Murcia en Cartagena, de twee grootste steden in de regio Murcia in het zuidoosten van Spanje. De Amsterdamse organisatie stelt zich ten doel de politieke en culturele situatie in de regio onder de loep te nemen. Volgens directrice Hedwig Fijen is Manifesta “meer een sociaal activist dan puur en alleen een tentoonstellingsmaker.”

Om de twee jaar organiseert Manifesta de kunstmanifestatie in een andere Europese stad. De vorige biënnale vond plaats in Bolzano, Italië. 120 kunstenaars met uiteenlopende achtergronden leveren een bijdrage aan de biënnale. De meeste werken zijn ter plekke gemaakt. Het thema dat dit jaar centraal staat is ‘de dialoog met Noord-Afrika’. Drie groepen curatoren uit Noord-Afrika, het Midden-Oosten en Centraal-Europa hebben tentoonstellingen ingericht op diverse locaties in de steden.

Het landschap rondom Murcia en Cartagena is dor en woest. De enorme flats die aan de rand van de steden in de buitenwijken gebouwd zijn, vormen een groot contrast met het buitengebied waar op de snelwegen na, de beschaving ver te zoeken lijkt. Aan de skyline prijken bouwkransen. De steden worden getekend door afbraak en nieuwbouw. In iedere straat zijn open plekken waar het puin van afgebroken panden opeengehoopt ligt. Zwerfkatten vinden er een huis tussen het afval dat er wordt geloosd. Voor twee steden die een rijke cultuurhistorie kennen en meer dan tweeduizend jaar oud zijn, vertoont het straatbeeld bijzonder veel nieuwbouw.

Fijen: “Geografische, culturele, politieke en sociale factoren wegen zwaar

mee in de keuze voor een stad.” In Murcia ligt de werkloosheid hoger dan in de rest van Spanje. José Angel, communicatiemedewerker van het departement in Murcia: “Projectontwikkelaars braken overal monumenten af om er nieuwe gebouwen neer te zetten. Door de crisis zijn zij bijna allemaal failliet gegaan. De bouwprojecten liggen stil.” Volgens Angel is er door de hoge werkloosheid meer frictie gekomen tussen de plaatselijke bevolking en de (werk)immigranten die veelal uit Noord-Afrika komen. “Dat de regio er vroeger om bekend stond dat moslims en christenen er al duizend jaar vreedzaam samenleven, is iedereen vergeten.”

De sociaal-politieke kunstbiënnale wordt gedeeltelijk gefinancierd met gelden van de plaatselijke overheid. De rest wordt aangevuld door Manifesta. Fijen: “Het gaat om drie miljoen euro aan tentoonstellingskosten. De plaatselijke overheid mag ook wel een bijdrage leveren.” De directrice spreekt van een ‘duurzame investering’: “De tentoonstellingen en kunstprogramma’s vinden altijd plaats in gebouwen die niet meer in gebruik zijn. Manifesta neemt de gebouwen in gebruik genomen en geeft ze daarna terug aan de samenleving.”

Het oude postkantoor in Murcia stond bijvoorbeeld al jaren leeg en was bestemd voor de sloop. De curatoren van het Alexandria Contemporary Arts Forum gebruikten de ruimte om er een tentoonstelling in te richten. De gemeente geeft door de hernieuwde aandacht voor het pand, besloten om het te behouden en op te knappen. “De inwoners van Murcia zijn blij. Het postkantoor heeft een grote emotionele waarde voor de geschiedenis van de stad”, zegt Angel.

Het pand dat voor de tentoonstelling in oorspronkelijke staat is behouden, ademt de sfeer van verval waar curatoren zo gek op zijn: Stoffig zonlicht valt door het glas in lood in het plafond, verf bladdert van de muren en de Moorse betegeling is nog grotendeels in tact.

Het merendeel van de kunstwerken is op locatie gemaakt. Videowerk en installaties overheersen. De onderwerpskeuze is uiteenlopend. Sommige kunstenaars hebben zich direct door ‘de dialoog met Noord-Afrika’ laten inspireren, anderen door de eigen afkomst of de stad/streek waar zij het werk gemaakt hebben.

Het Amsterdamse kunstenaarsduo Metahaven toont de plaatselijke trots in de installatie *Signal*. 13 procent van het groente en fruit dat gedistribueerd wordt in Europa, is afkomstig uit Murcia. Op een eretribune is het fruit uit de regio uitgesteld; sinaasappels, citroenen en granaatappels. Het fruit is gelabeld met stickers die Vinca Kruik en Daniel van der Velden ontworpen hebben.

De Britse kunstenaar Ryan Gander heeft het postkantoor zelf gebruikt voor zijn installatie: Een deel van de vloer is uitgehold en beschonken met water. Bezoekers lopen nietsvermoedend door de plas en verspreiden hun natte voetsporen door het stoffige gebouw. Gander verzorgt ook een performance; *As loose as anything*, die vijf keer gedurende de biënnale in het oude postkantoor opgevoerd zal worden. Een danseres van de nabijgelegen dansschool reproduceert de bewegingen van een danslerares. Ze denkt na, telt en reflecteert op haar eigen bewegingen.

In de leegstaande artillerie barakken, heeft het curatorenteam van Transit.org uit Midden-Europa een politiek geladen tentoonstelling ingericht. Ruti Sela uit Israël laat in het videowerk *Pride Parade* een demonstratie van orthodoxe Joden tegen homo’s zien. “All the gays with aids get out of the holy city”, schreeuwen zij met opgeheven arm. Hoe fanatiek de joden in de film ook aandoen, zo nu en dan lijkt het geschreeuw meer een tijdverdrijf dan een serieuze politieke boodschap.

Manifesta: Jean Marc Superville Sovak, It can't last, no rush, 2010

De Portugese Carla Filipe heeft objecten die zij tijdens haar wandelingen door Murcia op straat vond in het beton van het douchegebouw gegoten: kledingstukken, een schoen en ook een vacature. Het cement is aangemaakt met het water van de Middellandse zee die Noord-Afrika en Murcia met elkaar verbindt. De graffiti teksten die Filipe tijdens haar wandelingen aantrof zijn op de muur gespoten.

In de havenplaats Cartagena is de oude gevangenis San Antonio als Manifesta-locatie in gebruik genomen en ingericht door het curatorenteam van de Chamber of Public Secrets (CPS). Saillant detail: de beveiligers die het gedrag van het kunstpubliek bewaken, zijn gevangenen die de komende drie maanden werkzaam zijn als beveiligers op verschillende tentoonstellingslocaties, terwijl zij hun straf uitzitten.

De Franse kunstenaar Thierry Geoffroy die voor de gelegenheid als het personage Colonel in een tropenoutfit langs de cellen stuijtert, schreeuwt om aandacht voor zijn eigen werk *Penetration Room*. Geen van de kunstenaars neemt het thema 'dialog met Noord-Afrika' zo letterlijk als uitgangspunt. Geoffroy bevraagt de dialoog en geeft een ironisch commentaar. De cel die zijn installatie omvat, bestaat voornamelijk uit kretes. Hij roept: "Dit is mijn plek als kunstenaar, maar ik ben bereid om mijn plek te geven aan Noord-Afrika, zodat ik geen plek meer heb." Boven een videorecorder hangt een briefje: Noord-Afrikanen worden uitgenodigd hier hun materiaal te tonen.

In het Arqua National Museum of Underwater Archaeology is het wat rustiger. De ruimte is in tegenstelling tot de oudbouw ruim en clean. Jean Marc Superville Sovak verbeeldt de geschiedenis van Cartagena met *It can't last, no rush*. Een bouwwerk, gemaakt van bakstenen van klei, zou een wankele triomfboog kunnen uitbeelden. Het regionale gezegde is dat onder iedere kerk in Cartagena een moskee ligt. "Wat is er anders aan een baksteen uit een moskee dan aan een baksteen van een kerk?" vraagt de Canadese kunstenaar zich af. Op zijn zelf vervaardigde stenen, gemaakt van klei uit Murcia, prijkt het woord 'empire'. Superville Sovak onderstreept het temporele op een biënnale die inzet op het behoud van monumenten.

Overall aanwezig op Manifesta is de nomadische souvenirshop Temporary Art Souvenirs. In een tent reist het initiatief van het Dutch Art Institute

langs de tentoonstellingslocaties en door het centrum van Murcia en Cartagena. Acht jonge Nederlandse kunstenaars maakten souvenirs in reactie op Manifesta. Te koop: een cassettebandje 'Learn Spanish in 4 days', buttons met de namen van alle plekken waar ooit een biënnale was en kaartjes waarop de curatoren als heiligen zijn afgebeeld. De plaatselijke krant vindt het tot dusver 'het spannendste kunstwerk van Manifesta', hoewel de kunstenaars onderstrepen dat de souvenirshop vooral educatief bedoeld is.

Er is hoe dan ook veel aandacht voor educatie. Leire San Martin, educatiemedewerker: "Toegang tot de tentoonstellingen en activiteiten is gratis. Daarnaast werken we samen met scholen en universiteiten en nodigen we lokale organisaties uit, zoals de immigrantenassociatie en de vrouwenbeweging. We bieden hen workshops en rondleidingen aan." Of het voor de bewoners duidelijk is wat het doel is van Manifesta, is volgens San Martin twijfelachtig. Zelf moet ze ook even nadenken: "Ik denk dat het iets met politiek te maken heeft"

www.manifesta.org

beeld: Manifesta, Het postkantoor in Murcia, een van de tentoonstellingslocaties.

← vorige

volgende →